

Op zoektocht in het liturgische landschap

Het schijnt soms of er een zekere graagte bestaat om geestelijke liederen te vertalen, te berijmen en vooral: opnieuw te berijmen. Er zijn en blijven poëten doende nieuwe liederen te dichten, al dan niet ten dienste van gemeenten van allerlei aard. Ook domineedichters waren er, zijn er en lijken er altijd te blijven.

Je moet, als voorganger in diverse gemeenten, ware speurtochten ondernemen om die liederen te vinden, die ten eerste passen in de eredienst en bij de preek, ten tweede passen in het liturgisch beleid van de bewuste kerkenraad, ten derde zingbaar en ten vierde voor de gemeenteleden beschikbaar zijn, hetzij in een bundel, hetzij via een beamer.

Om mijzelf nader aan u voor te stellen: ik ben emerituspredikant, hervormd geboren en getogen, thans aan de Protestantse Kerk in Nederland verbonden, een kerk die bij de aanvaarding van haar naam er tevergeefs op aandrang geen afkorting te hanteren, maar door Jan en alleman PKN wordt genoemd, als een soort sacrale evenknie van de KPN.

Ik heb het voorrecht niet alleen in die kerk diensten te leiden, maar, desgevraagd, ook voor te gaan in andere protestantse geloofsgemeenschappen. Zo heb ik dan ook een breed bereik.

Alleen al binnen de PKN is de liederenkeuze heel gevarieerd. Toen ik in 1960 startte als dominee in een gereformeerde-bondsgemeente, waar ik nog steeds terug kom, was alles heel eenvoudig. De liturgie van Dordt heette dat: vlak voor de dienst gaf je aan de organist een klein briefje met een vijftal psalmen in de berijming 1773 en dat was het dan. Na 55 jaar is daar nog niets veranderd, behalve dan dat er nu ritmisch wordt gezongen. Zulk een liturgische pandbewaring van calvinistische snit verduurt de eeuwen.

Pikt de jeugd dat nog? Nergens zie ik vanaf de kansel zoveel jeugd zitten als daar....

In de wijkgemeente waartoe ik behoor, onlangs in een dissertatie 'open bonds' genoemd, zijn verdere stappen gezet: Liedboek 1973, één versje nog 1773 voor de oudjes zoals ikzelf, liedboek 2013 op proef via de beamer, in elke dienst een kinderlied, meestal uit Opwekking, een bundel die overigens vrijwel buiten de liturgie wordt gehouden. Dit in tegenstelling tot andere wijken, waar naast de oude psalmen nadrukkelijk gekozen is voor een opwekkingslied, met voorbijgaan van het oude of nieuwe Liedboek.

In andere gemeenten waar ik voorga wordt mij tevoren gevraagd naast de oude berijming een gezang te laten zingen. Soms wel twee... maar ook in dat geval dien ik gebruik te maken van verschillende bundels. In vanouds confessionele gemeenten de Hervormde Bundel 1938, in sommige bondsgemeenten de bundel Op Toonhoogte van de HGJB, sinds kort 'Weerklank' en in nog weer andere gemeenten de Evangelische Liedbundel.

Ga er maar aanstaan. Ik heb een hele rij bundels in huis, dat begrijpt u. In de lutherse gemeente in mijn woonplaats zing ik het votum solo, daar houdt men strak vast aan de eigen liturgische traditie, maar een lied uit de mooie bundel van Hans Mudde mag men daar ook graag zingen.

Enkele malen per jaar ga ik voor in een vrije evangelische gemeente. Daar zingt men uit Johannes de Heer, met orgelbegeleiding (fijn voor de ouderen) maar vooral uit Opwekking, met piano of combo. Mijn speurtocht naar bij de prediking passende liederen loopt hier door een wirwar. Immers, Opwekking kent kop nog staart, heeft geen enkele indeling naar kerkelijk jaar en is meer geënt op het Nieuwe dan het Oude Testament. Preek dan eens uit Jesaja....

Persoonlijk houd ik van de psalmberijming 1973. Je kunt merken dat zeer bekwame en bevlogen dichters deze berijming tot stand brachten. Hun namen kennen jullie allemaal,

hoop ik. Uiteraard onderken ik dat ook deze berijming woorden kent, die inmiddels ouderwets geworden zijn, zoals goedertierenheid, gebenedijd, schofferen, enz. Opmerkelijk is dat het Liedboek 2014 deze berijming ongewijzigd heeft overgenomen, toch..

Niettemin: aan de gang, dichters, doe uw best, leg er nog eens een berijming bij, misschien niet zo dichtertlijk als 1973, maar verstaanbaar, 'gewone taal', want de jeugd, zie je....

En zo zijn we vandaag bijeen om het fundament te leggen voor een nieuw kerkboek. Op basis van de grondtekst? Is dat nodig? We hebben nu toch de BGT, die een passende berijming naast zich behoeft, nietwaar?

Zij die de berijming 1973 afwezen en nog bij 1773 zijn blijven hangen, kunnen soms ook de drang naar vernieuwing niet weerstaan. Een collega uit de Gereformeerde Gemeenten nam een herberijming van 1773 ter hand. Niet onverdienstelijk, maar mijns inziens onmogelijk werk en poëtisch dan ook van de nodige stoplappen voorzien. Voor alle zekerheid, om onrust te voorkomen, verzekerde de dominee zijn achterban dat hij geen nieuwe bundel voorbereide voor gebruik in de kerkdiensten....

Het RD organiseerde een wedstrijd in het berijmen van de oude psalmen en er kwam nogal wat binnen, hetgeen uiteindelijk leidde tot een winnaar. Zijn proeve van bekwaamheid vond ik werkelijk verrassend. En zo komt er links en rechts nogal eens een psalmberijming voorbij die mij treft.... het kan dus nog steeds: een eigentijdse, tekstgetrouwe berijming van Israëls psalter, op de ijzersterke Geneefse melodieën.

Zo zal wellicht mijn speurtocht, als mij nog wat tijd geschonken wordt, langs nog meer bundels lopen.

Nu, daar hoef ik anders in het geheel niet bang voor te zijn. Het pas verschenen en nauwelijks nog beproefde en gewogen Liedboek 2013 wordt alweer vergezeld van een geheel vernieuwde Evangelische Liedbundel, zal gevolgd worden door een totaal gereviseerde Op Toonhoogte en alsof dat nog niet genoeg is: binnen de Gereformeerde Bond is een commissie druk aan de gang met een bundel psalmen en – hoe bestaat het – gezangen, ten gebruike 'in de gemeenten en in de gezinnen.' Waar gaat het heen?

Ten slotte: het liturgische landschap – slagveld of kraamkamer? - overziende kun je concluderen: wat een versplintering, droevig, dat verdeelde protestantisme en vooral die uiteengespatte gereformeerde gezindte. Of moet men zeggen: wat een veelkleurigheid, wat een creativiteit, wat een rijkdom?

Wie het weet mag het zeggen!